

Сборник съдебна практика

ЗАКЛЮЧЕНИЕ НА ГЕНЕРАЛНИЯ АДВОКАТ

М. ВОВЕК

представено на 21 юни 2018 година¹

Дело C-337/17

Feniks Sp. z o.o.

срещу

Azteca Products & Services SL

(Преюдициално запитване, отправено от Sąd Okręgowy w Szczecinie (Окръжен съд Шчечин, Полша)

„Преюдициално запитване — Пространство на свобода, сигурност и правосъдие — Съдебна компетентност по граждански и търговски дела — Специална компетентност — Дела, свързани с договор — Павлов иск“

I. Въведение

1. В ранния период на римската история всеки чужденец е враг на държавата. Той не може да ползва правата и защитата по *ius civile*, които важат само за римските граждани². По-късно, особено в периода на империята, се допуска известна степен на правен плурализъм, най-вече в непрекъснато разширяващите се провинции на империята. Освен това постепенно става възможно *ius civile* да се прилага и по отношение на негражданите чрез различни правни конструкции като „фикцията за гражданство“³, която Гай излага по следния начин: „[...] римското гражданство се фингира за чужденеца, който предявява или се брани от установен по нашите закони иск, ако е справедливо този иск да се разпростре спрямо чужденеца [...]“ [свободен превод]⁴.

2. Във всеки случай искът би бил разгледан от или в рамките на някоя от институциите на Римската империя, разбираана в широк смисъл. От политическа гледна точка в империята не съществуват суверенни държави, между които да е възможно да възникнат стълкновения на закони в съвременния смисъл (между еднакво независими правни системи). Затова, когато около

¹ Език на оригиналния текст: английски.

² Вж. например *Rattigan*, W.H. *De Iure Personarum or A Treatise on the Roman Law of Persons*. Wildy & Sons, 1873, London, p. 126—130, или *Rein*, W. *Das Römische Privatrecht und der Civilprozess bis in das erste Jahrhundert der Kaiserherrschaft*. K.F. Koehler, Leipzig, 1836, p. 47—48 et 106.

³ Вж. например *Sullivan*, W.P. *Consent in Roman Choice of Law. — Critical Analysis of Law*, 2016, vol. 3, № 1, 165—166, или *Aldo*, C. *Legal Pluralism in Practice*. — In: Du Plessis, P.J., Aldo, C. et Tuori, K. (eds.). *The Oxford Handbook of Roman Law and Society*, Oxford University Press, Oxford, 2016, p. 286—287.

⁴ Гай, „Институции“, книга 4:37: „Item civitas romana peregrino fingitur, si eo nomine agat aut cum eo agatur quo nomine nostris legibus actio constituta est, si modo iustum sit eam actionem etiam ad peregrinum extendi [...]“. [По-нататък бележката под линия е без значение за текста на български език.]

150—125 г. пр.н.е. претор на име Павел очевидно за първи път допуска иск, който дава възможност на кредитора да оспори действия, извършени умишлено от длъжника с намерение да увреди кредитора — иск, който по-късно става известен като Павлов иск (*actio pauliana*)⁵ — изобщо не се поставя въпросът за компетентността по такъв иск.

3. Вече в новата ера, през 2018 г., положението е различно. Полските дружества Feniks Sp. z o.o. със седалище в Щечин (наричано по-нататък „Feniks“) и COLISEUM 2101 Sp. z o.o., също със седалище в Щечин (наричано по-нататък „COLISEUM“), влизат в договорни отношения във връзка с инвестиционен проект в Полша. COLISEUM сключва други договори с подизпълнители, но не е в състояние да им плати. Feniks плаща на подизпълнителите вместо него. В резултат COLISEUM става длъжник на Feniks.

4. Впоследствие COLISEUM продава поземлен имот, находящ се в Полша, на дружеството Azteca Products & Services SL със седалище в Алкора (Испания) (наричано по-нататък „Azteca“). Продажната цена е прихваната срещу съществуващ дълг на COLISEUM към Azteca.

5. Feniks предявява иск срещу Azteca на основание на разпоредбите на полския Граждански кодекс, в които е предвиден институтът, известен като Павлов иск, като иска да бъде обявен за недействителен спрямо него договорът за продажба на недвижимия имот. Искът е предявен пред Sąd Okręgowy w Szczecinie (Окръжен съд Щечин), който е запитващата юрисдикция. Тази юрисдикция има съмнения относно международната компетентност на полските съдилища. Според нея такава компетентност ще е налице единствено ако разглежданото дело може да се определи като „свързано с договор“ по смисъла на Регламент № 1215/2012⁶. В противен случай международната компетентност ще се определя съгласно общото правило, че компетентни са съдилищата в държавата членка по местоживеенето на ответника — в настоящия случай Испания, където е седалището на Azteca.

II. Правна уредба

A. Правото на Съюза

6. Тъй като главното производство е образувано на 11 юли 2016 г., приложим *ratione temporis* е Регламент (ЕС) № 1215/2012⁷.

7. Съображения 15 и 16 от Регламент № 1215/2012 гласят:

„(15) Правилата за компетентността следва да са във висока степен предвидими и основани на принципа, че компетентността по правило се основава на местоживеенето на ответника. Винаги следва да е налице компетентност на това основание, освен в няколко ясно определени случаи, когато предметът на спора или автономията на страните обосновава различен свързващ фактор. [...]

(16) Наред с местоживеенето на ответника следва да съществуват алтернативни основания за компетентност, които са основани на тясна връзка между съда и процесуалното действие или с оглед да се улесни доброто правораздаване“.

⁵ Както ярко го описва генералният адвокат Ruiz-Jarabo Colomer в заключението си по дело *Deko Marty Belgium* (C-339/07, EU:C:2008:575, т. 24—26).

⁶ Регламент (ЕС) № 1215/2012 на Европейския парламент и на Съвета от 12 декември 2012 година относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела (ОВ L 351, 2012 г., стр. 1).

⁷ Член 66, параграф 1 от Регламент (ЕС) № 1215/2012 на Европейския парламент и на Съвета от 12 декември 2012 г. (ОВ L 351, 2012 г., стр. 1).

8. Съгласно член 1, параграф 2, буква б) от Регламент № 1215/2012 последният не се прилага по отношение на „банкрут, производства, свързани с обявяването на дружества или други юридически лица в несъстоятелност, конкордати и аналогични производства“.

9. Член 4, параграф 1 от Регламент № 1215/2012 предвижда: „При условията на настоящия регламент, искиве срещу лица, които имат местоживеене в държава членка, независимо от тяхното гражданство, се предявяват пред съдилищата на тази държава членка“.

10. Член 5, параграф 1 предвижда: „Срещу лица, които имат местоживеене в държава членка, могат да бъдат предявявани искиве в съдилищата на друга държава членка само при съблюдаване на правилата, установени в раздели 2—7 от настоящата глава“.

11. Член 7, който е част от глава II, раздел 2 от Регламента, предвижда, че „[с]рещу лице, ко[е]то има местоживеене в държава членка, могат да бъдат предявявани искиве в друга държава членка:

- 1) а) по дела, свързани с договор — в съдилищата по мястото на изпълнение на въпросното задължение;;
- б) за целите на настоящата разпоредба и освен ако не е договорено друго, мястото на изпълнение на въпросното задължение е:
  - в случая на продажба на стоки, мястото в държава членка, където съгласно договора са доставени стоките или е трябвало да бъдат доставени,
  - в случая на предоставяне на услуги, мястото в държава членка, където съгласно договора услугите са били предоставени или е трябвало да бъдат предоставени;
- в) ако не се прилага буква б), тогава се прилага буква а)“.

Б. Националното законодателство

12. Член 527 и сл. от Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 — Kodeks cywilny (Граждански кодекс от 23 април 1964 г., Dz. U., 2017 г., позиция 459) (наричан по-нататък „Гражданският кодекс“) уреждат института на т.нар. Павлов иск в полското право. Член 527 гласи:

„1. Когато трето лице получи имуществено благо вследствие на увреждащи кредиторите правни действия на длъжника, всеки от кредиторите може да иска тези действия да бъдат обявени за недействителни спрямо него, в случай че длъжникът е действал със съзнанието, че уврежда кредиторите, а третото лице е знаело за това или е можело да знае, ако положи длъжимата грижа.

2. Правните действия на длъжника увреждат кредиторите, ако вследствие от тях длъжникът става неплатежоспособен или степента му на неплатежоспособност нараства в сравнение с тази отпреди извършването на действията.

3. Ако лице, което се намира в близки отношения с длъжника, получи имуществено благо вследствие на увреждащи кредиторите правни действия на длъжника, предполага се, че това лице е знаело, че длъжникът е действал със съзнанието, че уврежда кредиторите.

4. Ако търговец, който поддържа трайни стопански отношения с длъжника, получи имуществено благо вследствие на увреждащи кредиторите правни действия на длъжника, предполага се, че е знаел, че длъжникът е действал със съзнанието, че уврежда кредиторите“.

13. Съгласно член 530 от Гражданския кодекс „[р]азпоредбите на предходните членове се прилагат съответно в случаите, в които длъжникът е действал с намерение за увреждане на бъдещи кредитори. Ако обаче третото лице е получило имущественото благо възмездно, кредиторът може да иска съответните действия да бъдат обявени за недействителни само ако третото лице е знаело за намерението на длъжника“.

14. Член 531 от Гражданския кодекс гласи:

„1. Правните действия на длъжника, с които се увреждат кредиторите, се обявяват за недействителни по иск или възражение срещу третото лице, получило имуществено благо вследствие на тези действия.

2. В случай че третото лице се е разпоредило с полученото благо, кредиторът може да предяви иска непосредствено срещу лицето, в чиято полза са извършени разпоредителните действия, ако това лице е знаело за обстоятелствата, съставляващи основание за обявяването на действията на длъжника за недействителни, или ако разпоредителните действия са извършени безвъзмездно“.

15. Член 533 от Гражданския кодекс предвижда, че „[т]ретото лице, получило имуществено благо вследствие на увреждащи кредиторите правни действия на длъжника, които са обявени за недействителни, може да се освободи от задълженията си към кредитора, произтичащи от обявяването на недействителността, ако го удовлетвори другояче или ако му посочи достатъчно за удовлетворяването му имущество на длъжника“.

III. Фактите, националното производство и преюдициалните въпроси

16. Дружеството COLISEUM 2101 Sp. z o.o. е със седалище в Шчечин (Полша). В качеството на главен изпълнител то сключва договор с дружеството Feniks Sp. z o.o., също със седалище в Шчечин, в качеството му на инвеститор (наричано по-нататък „ищецът“). Предмет на договора е изпълнението на проект за строителство в Гданск (Полша). COLISEUM сключва редица договори с подизпълнители, но впоследствие не погасява задълженията си към всички тях.

17. Тъй като съгласно полското право носи солидарна отговорност, Feniks изплаща, по силата на договори под условие и договори за встъпване в дълг, задълженията на COLISEUM към неговите подизпълнители в размер на 757 828,10 PLN (полски злоти). Вследствие на това Feniks става кредитор на COLISEUM общо за сумата от 1 396 495,48 PLN.

18. С договор, сключен в Шчечин на 30 януари 2012 г., COLISEUM продава свой недвижим имот, находящ се в Шчечин, на дружеството Azteca Products & Services SL със седалище в Алкора (Испания) (наричано по-нататък „ответникът“).

19. Така ответникът става длъжник на COLISEUM за сумата от 6 079 275 PLN. Същевременно COLISEUM е длъжник на ответника по сключени договори за заем в размер на 4 987 861,30 PLN. С друг договор, сключен в Шчечин на 31 януари 2012 г., ответникът и COLISEUM прихващат насрещните си вземания. В резултат на това ответникът остава длъжен да плати на COLISEUM сумата от 1 091 413,70 PLN.

20. Според ищеца COLISEUM е неплатежоспособно и договорът за продажба е довел до нарастване на степента на неплатежоспособност, като при сключването му COLISEUM е действало със съзнанието, че уврежда настоящите и бъдещите си кредитори.

21. Затова на 11 юли 2016 г. ищецът предявява иск срещу ответника пред Sąd Okręgowy w Szczecinie (Окръжен съд Шчечин), като иска договорът за продажба да бъде обявен за недействителен спрямо него.

22. Като основание за международната компетентност на този съд ищецът посочва член 7, точка 1, буква а) от Регламент № 1215/2012. Той отбелязва, че изразът „sprawy dotyczące umowy“ („дела, свързани с договор“) трябва да се тълкува в смисъл, че се отнася до хипотезата, в която договорът е станал причина за съдебно дело, водено с цел произнасяне по непосредствено отнасящ се до договора иск. Това е хипотезата на Павлов иск, какъвто е искът срещу ответника.

23. Ответникът твърди, че полските съдилища не са компетентни, и иска делото да бъде прекратено. Според него делата по искания за обявяване на недействителност на правни действия не са „дела, свързани с договор“ по смисъла на член 7, точка 1 от Регламент № 1215/2012. Освен това той счита, че в разглеждания случай не е налице друго от предвидените в Регламент № 1215/2012 основания за специална или за изключителна компетентност. Според него, щом ответникът е със седалище в Испания, искът трябва да бъде предявен в тази държава членка съгласно общото правило по член 4 от Регламент № 1215/2012.

24. При тези обстоятелства Sąd Okręgowy w Szczecinie (Окръжен съд Шчечин) решава да спре производството и да постави на Съда следните преюдициални въпроси:

„а) Дело, образувано по иск срещу купувач със седалище в една държава членка за обявяване на договор за продажба на недвижим имот с местонахождение в друга държава членка за недействителен, поради това че уврежда кредитор на продавача, договор, който е сключен и изцяло изпълнен на територията на тази друга държава членка, представлява ли „дело, свързано с договор“ по смисъла на член 7, точка 1, буква а) от Регламент (ЕС) № 1215/2012 на Европейския парламент и на Съвета от 12 декември 2012 година относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела?

б) Следва ли на този въпрос да се отговори с оглед на принципа за „acte éclairé“, като се има предвид решение на Съда от 17 юни 1992 г., Handte (C-26/91, EU:C:1992:268), въпреки че то се отнася до отговорността на производителя за недостатъци на стоката, а производителят не може да предвиди на кого ще бъде прехвърлена тази стока впоследствие и съответно кой би могъл да има право на иск срещу него, докато искът срещу купувача „за обявяване на договор за продажба на недвижим имот за недействителен“, поради това че уврежда кредиторите на продавача, би могъл да е основателен само ако купувачът е знаел, че правното действие (договорът за продажба) уврежда кредиторите, така че купувачът трябва да очаква, че такъв иск може да бъде предявен от всеки личен кредитор на продавача?“.

25. Писмени становища по делото представят ищецът, ответникът, полското правителство, правителството на Конфедерация Швейцария, както и Комисията. Устните становища на ищеца, ответника, полското правителство и Комисията са изслушани в съдебното заседание, проведено на 11 април 2018 г.

IV. Анализ

26. Запитващата юрисдикция иска да се установи дали делата по предявен Павлов иск като предвидения в полския Граждански кодекс могат да се считат за „дела, свързани с договор“ по смисъла на член 7, точка 1 от Регламент № 1215/2015. Освен това тя иска да се установи дали и в тази хипотеза важи постановеното от Съда в решение Handte⁸.

⁸ Решение от 17 юни 1992 г., Handte (C-26/91, EU:C:1992:268).

27. Ще разгледам двата въпроса заедно. На първо място, ще очертая накратко произхода и различните съществуващи форми на Павловия иск (част А). На второ място, ще разгледам правилата на Съюза относно компетентността в хипотезата на Павлов иск и ще обясня защо в конкретния контекст на настоящия случай делото по Павловия иск не може да се определи като „свързано с договор“ (част Б). Накрая ще обсъдя същия въпрос, но на принципно равнище: след няколко решения на Съда, определящи какво не е Павлов иск, може би вече е назрял моментът да се реши въпросът какво всъщност е Павловият иск от типа на разглеждания в главното производство и как следва да се третира за целите на определянето на компетентния съд (част В).

А. Произходът и многоликостта на Павловия иск

28. Корените на Павловия иск се откриват в римското право (раздел 1). Днес, въпреки че са се запазили някои общи характеристики, дължащи се на този произход, в държавите членки на практика съществуват редица различни национални форми на Павлов иск (раздел 2).

1. Римското право

29. Както посочва генералният адвокат Ruiz-Jarabo Colomer, още в римската епоха Павловият иск прераства от „изпълнителен способ, който е давал на кредитора правото да продаде в робство длъжника“, в право, „позволяващо на кредитора да отмени действия, извършени умишлено от длъжника с намерение да го увреди“, като насочи иска си „срещу третото лице, приобретател на спорното имущество“⁹.

30. Смята се, че в класическия период съществуват два конкретни способа за правна защита срещу увреждащо кредиторите прехвърляне на активи: *restitutio in integrum ob fraudem* и *interdictum fraudatorium*¹⁰.

31. Първо, *restitutio in integrum ob fraudem* позволява на управителя на имуществото на несъстоятелния длъжник (*curator bonorum*) да поиска от съответния магистрат да разпорежи връщане на прехвърлените с намерение за увреждане активи обратно в имуществото на длъжника. Този способ обикновено се използва след започването на производство по несъстоятелност, но преди пристъпването към изпълнение върху активите. Способът позволява прехвърлените с намерение за увреждане активи да бъдат взети предвид при изпълнението върху имуществото на длъжника.

32. На второ място, *interdictum fraudatorium* е способ за правна защита на конкретен кредитор. Увреденият кредитор може да поиска от магистрата да издаде заповед (*interdictum*) за връщане на прехвърлените с намерение за увреждането му активи обратно в имуществото на длъжника, така че да може да се поправят причинените с прехвърлянето вреди за този кредитор.

⁹ Заключение на генералния адвокат Ruiz-Jarabo Colomer по дело *Deko Marty Belgium* (C-339/07, EU:C:2008:575, т. 24—26).

¹⁰ Описание на тези два способа за защита вж. например в *Talamanca*, M. *Istituzioni di Ricovero Diritto Romano*. Dott. A., Giuffrè Editore, Milano, 1990, p. 659; *Kaser*, M. *Das römische Privatrecht, Erster Abschnitt, Das altrömische, das vorklassische und das klassische Recht*. 2. ed., C.H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung, Munich, 1971, p. 252; *Marrone*, M. *Lineamenti di Diritto Privato Romano*. G. Giappichelli Editore, Torino, 2001, p. 299; *Guarino*, A. *Diritto Privato Romano*. Editore Jovene Napoli, Napoli, 2001, p. 1020; *Impallomeni*, G. *Azione Revocatoria (Diritto Romano)*. — *Novissimo Digesto Italiano*, vol. II, 1957, Unione Tipografica — Editrice Torinese, Torino, p. 147; *Fernández Barreiro*, A. et *Paricio Serrano*, J. *Fundamentos de Derecho Privado Romano*. 9. ed., Marcial Pons, Ediciones Jurídicas y Sociales, Madrid, 2016, p. 105.

33. Смята се, че Юстиниановият кодекс слива тези два способа за правна защита в един иск, наречен Павлов¹¹. Доста любопитно (а може би донякъде и днес релевантно) е това, че явно естеството на иска е сметено за достатъчно сходно, независимо дали се предявява в производство по несъстоятелност или от отделен кредитор, за да обосновава сливане на двата някога отделни способа за защита в един институт.

34. Във всички случаи е налице единодушие по трите определящи признака на такъв иск¹²: първо, към момента на предявяването на иска трябва да е налице действително (обективно) увреждане (*eventus damni*), второ, длъжникът трябва да е действал с намерението да увреди кредиторите си (*consilium fraudis*), тоест трябва да е налице умисъл у длъжника да причини *eventus damni*, и трето, третото лице трябва да е недобросъвестно (*scientia fraudis*), тоест да е знаело, че длъжникът е извършил увреждащото действие с *consilium fraudis*.

2. Съвременните национални форми

35. Днес Павловият иск се използва най-общо за назоваване на специфичен способ за правна защита, който дава на кредитора възможност да иска да се обяви за недействително спрямо него правното действие, с което негов длъжник намалява имуществото си, като го прехвърля на трето лице. Кредиторът обикновено предявява иска пряко срещу третото лице. Понятието „Павлов иск“ („*actio pauliana*“) е описано като „поредица от способы за защита на кредиторите в случаите, в които длъжникът намалява своето секвестрируемо имущество, за да избегне плащането на задълженията си“¹³.

36. По-внимателният поглед обаче показва, че общите характеристики отстъпват пред множеството различия. Тези различия може би не се отнасят до самия вид на способа за защита, но със сигурност засягат начина на прилагането му. Образно казано, както във филма „Облакът атлас“¹⁴, няколко (обща) теми и мотиви се запазват през целия филм, но (действителните) времена, лица и места, в които се развиват и преповтарят тези теми, непрекъснато се променят. От сравнителна гледна точка понастоящем са налице две общи характеристики, но и поне две съществени различия между държавите членки.

11 Вж. например *Marrone*, M. *Lineamenti di Diritto Privato Romano*. G. Giappichelli Editore, Torino, 2001, p. 300; *Guarino*, A. *Diritto Privato Romano*. Editore Jovene Napoli, Napoli, 2001, p. 1020; *Kaser*, M. *Das römische Privatrecht*, Zweiter Abschnitt, Die nachklassischen Entwicklungen, 2. ed., C.H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung, Munich, 1975, p. 94–95; *Kaser*, M., *Knütel*, R. et *Lohsse*, S. *Römisches Privatrecht — Ein Studienbuch*. 21. ed., C.H. Beck, Munich, 2017, § 9.12; *Fernández Barreiro*, A. et *Paricio Serrano*, J. *Fundamentos de Derecho Privado Romano*. 9. ed., Marcial Pons, Ediciones Jurídicas y Sociales, Madrid, 2016, p. 106.

12 Вж. например *Marrone*, M. *Lineamenti di Diritto Privato Romano*. G. Giappichelli Editore, Torino, 2001, p. 299; *Guarino*, A. *Diritto Privato Romano*. Editore Jovene Napoli, Napoli, 2001, p. 1021; *Talamanca*, M. *Istituzioni di Diritto Romano*. Dott. A. Giuffrè Editore, Milano, 1990, p. 659; *Impallomeni*, G. *Azione Revocatoria (Diritto Romano)*. — *Novissimo Digesto Italiano*, vol. II, 1957, Unione Tipografica — Editrice Torinese, Torino, p. 148; *Fernández Barreiro*, A. et *Paricio Serrano*, J. *Fundamentos de Derecho Privado Romano*. 9. ed.; Marcial Pons, Ediciones Jurídicas y Sociales, Madrid, 2016, p. 105; *Carballo Piñeiro*, L. *Acción Pauliana e integración Europea: una propuesta de ley aplicable*. — *Revista Española de Derecho Internacional*, vol. LXIV, 2012, p. 48.

13 Вж. например *Pretelli*, I. *Cross-Border Credit Protection Against Fraudulent Transfers of Assets: Actio Pauliana in the Conflict of Laws*. — *Yearbook of Private International Law*, vol. 13, 2011, p. 590. Подобно определение вж. в *Linna*, T. *Actio Pauliana — „Actio Europensis?“ Some Cross-Border Insolvency Issues*. — *Journal of Private International Law*, vol. 10, 2014, p. 69. Вж. още *Virgós Soriano*, M. et *Garcimartín Alférez*, F. *Derecho procesal civil internacional: litigación internacional*. 2. ed., Thomson Civitas, Cizur Menor, 2007, p. 704–705 или *Göranson*, U. *Actio pauliana outside bankruptcy and the Brussels Convention*. — In: *Sumampouw*, M. et al. (eds.). *Law and Reality: Essays on National and International Procedural Law in Honour of Cornelis Carel Albert Voskuil*, T.M.C Asser Instituut, The Hague, 1992, p. 91.

14 „Cloud Atlas“, режисьори Т. Тиквер, Л. Уашовски и Л. Уашовски, 2012 г.

37. Първата обща характеристика е триъгълното отношение между трите страни, основано на i) съществуването на дълг между длъжник и кредитор, ii) сделка между длъжника и третото лице и iii) наличието у длъжника на „намерение за увреждане“, както и знанието на приобретателя за този факт. В този триъгълник функцията на Павловия иск във всички правни системи е по същество защитна: ограничават се спрямо кредитора правните последици от разпоредителната сделка с имуществото на длъжника, доколкото тя намалява възможностите на кредитора да събере дълга¹⁵.

38. Втората относително обща черта е вътрешното разделение на Павловия иск между по-общата му форма в контекста на гражданското право и по-конкретното му изражение в контекста на несъстоятелността¹⁶. Основната разлика между тези две категории „се състои в поражданите от тях правни последици“: гражданското право „ограничава тези последици до индивидуалните кредитори ищци“, докато съгласно нормите на несъстоятелността от тези правни последици се ползват всички кредитори в производството по несъстоятелност¹⁷.

39. Що се отнася до различията, първо, на равнището на понятийната квалификация на Павловия иск липсва единодушие по въпроса дали същият представлява вещен иск, прикрепен към прехвърлените с намерение за увреждане активи, или облигационен иск, принадлежащ на конкретния кредитор. Според някои по-разпространен е вторият подход, „макар че се признават известни вещни последици [на Павловия иск]“¹⁸.

40. Това разграничение всъщност има много по-дълбоки корени. То е свързано със систематичното място и квалификацията на Павловия иск в съответната правна система. Някои национални законодателства предвиждат този иск сред правилата за изпълнителния процес. В други системи той се урежда от материалноправни норми като приложимите за задълженията и договорите. Съществуват и правни системи, които въвеждат иска като общ способ за правна защита, систематично свързан с въпроса за действителността или противопоставимостта на правните сделки. В последната група изглежда попадат и полските норми, цитирани в акта за преюдициално запитване.

41. Второ и още по-важно тук, сравнителният анализ разкрива допълнителни различия при квалифицирането на Павловия иск за целите на определянето на международната компетентност и приложимото право¹⁹. И в двата аспекта фактът, че Павловият иск се отнася до триъгълно отношение между кредитора, длъжника и приобретателя, затруднява квалифицирането на създаваните в този контекст правоотношения. Тези трудности произтичат от множеството привръзки и засегнати интереси, което прави проблематично определянето на „някой от тези интереси като основен и водещ“²⁰.

15 *Virgós Soriano, M. et Garcimartín Alférez, F. Derecho procesal civil internacional: litigación internacional*. 2. ed., Thomson Civitas, Cizur Menor, 2007, p. 704—705 (24.44).

16 В този смисъл вж. например *McCormack, G., Keay, A. et Brown, S. European Insolvency Law: Reform and Harmonization*.: Edward Elgar Publishing Ltd, Cheltenham, 2017, p. 159; *Göranson, U. Actio pauliana outside bankruptcy and the Brussels Convention*. — In: Sumampouw, M. et al. (eds.). *Law and Reality: Essays on National and International Procedural Law in Honour of Cornelis Carel Albert Voskuil*, T.M.C Asser Instituut, The Hague, 1992, p. 90; *Linna, T. Actio Pauliana — „Actio Europensis?“ Some Cross-Border Insolvency Issues*. — *Journal of Private International Law*, vol. 10, 2014, p. 69; *Pretelli, I. Cross-Border Credit Protection Against Fraudulent Transfers of Assets: Actio Pauliana in the Conflict of Laws*. — *Yearbook of Private International Law*, vol. 13, 2011, p. 598—599.

17 Вж. заключението на генералния адвокат Ruiz-Jarabo Colomer по дело *Deko Marty Belgium (C-339/07, EU:C:2008:575, т. 27 и цитираната литература)*.

18 Вж. например *Göranson, U. Actio pauliana outside bankruptcy and the Brussels Convention*. — In: Sumampouw, M. et al. (eds.). *Law and Reality: Essays on National and International Procedural Law in Honour of Cornelis Carel Albert Voskuil*, T.M.C Asser Instituut, The Hague, 1992, p. 92.

19 За сравнителен преглед вж. например *Pretelli, I. Cross-Border Credit Protection Against Fraudulent Transfers of Assets: Actio Pauliana in the Conflict of Laws*. — *Yearbook of Private International Law*, vol. 13, 2011, p. 590.

20 Вж. например *Göranson, U. Actio pauliana outside bankruptcy and the Brussels Convention*. — In: Sumampouw, M. et al. (eds.). *Law and Reality: Essays on National and International Procedural Law in Honour of Cornelis Carel Albert Voskuil*, T.M.C Asser Instituut, The Hague, 1992, p. 93.

Б. Павловият иск и правилата на Съюза относно компетентността

42. От гледна точка на международната компетентност ключовият въпрос, от който трябва да се започне, е дали конкретният Павлов иск е предявен във или извън производство по несъстоятелност. В зависимост от отговора се прилагат различни правила за компетентността и приложимото право.

43. Съдът отдавна е изяснил, че Павлов иск, предявен в производство по *несъстоятелност*, не попада в приложното поле на Регламент № 1215/2012 (и предхождащите го правни актове), тъй като член 1, параграф 2, буква б) от Регламента изключва въпросите, свързани с несъстоятелността²¹.

44. Конкретните правила за компетентността при производство по несъстоятелност са определени в Регламента относно производството по несъстоятелност²². Съдът е дал допълнителни разяснения кога даден отменителен иск е част от производството по несъстоятелност. Прилагането на тези насоки силно зависи от фактическия и правния контекст на всеки конкретен случай, поради което невинаги е съвсем просто²³.

45. В настоящия случай в акта за преюдициално запитване се посочва, че COLISEUM е неплатежоспособно. Явно обаче подадената молба за откриване на производство по несъстоятелност срещу това дружество е отхвърлена. Това бе потвърдено и в съдебното заседание. Следователно към момента, в който ищецът предявява иска си срещу ответника, COLISEUM не е в производство по несъстоятелност. Затова релевантни за определянето на международната компетентност са правилата на Регламент № 1215/2012.

46. Нито Регламент № 1215/2012, нито предхождащите го актове обаче съдържат правило за определяне на компетентния съд по иск като разглеждания в главното производство Павлов иск. Регламенти „Рим I“²⁴ и „Рим II“²⁵, които се отнасят до приложимото право към договорни и съответно извъндоговорни отношения, също не засягат този въпрос и следователно не дават насоки за възможния подход към Павловия иск²⁶.

47. Все пак Съдът вече е имал повод да изрази мнение по различни основания за компетентност, чиято приложимост е била обмисляна (но изключена) в този контекст (раздел 1). Основният въпрос, който се поставя тук, е дали в случай като настоящия би могло да е приложимо основание за компетентност, което досега не е изрично разглеждано (а именно основанието „дела, свързани с договор“) (раздел 2).

21 Вж. решение от 22 февруари 1979 г., Gourdain (133/78, EU:C:1979:49, т. 4—6), което съдържа общ извод относно делата, свързани с въпроси на несъстоятелността. За прилагането на този общ извод към производството по несъстоятелност вж. решение от 12 февруари 2009 г., Deko Marty Belgium (C-339/07, EU:C:2009:83).

22 Регламент (ЕС) 2015/848 на Европейския парламент и на Съвета от 20 май 2015 година относно производството по несъстоятелност (ОВ L 141, 2015 г., стр. 19). Последният отменя Регламент (ЕО) № 1346/2000 на Съвета от 29 май 2000 година относно производството по несъстоятелност (ОВ L 160, 2000 г., стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 19, том 1, стр. 143).

23 В този контекст вж. решения от 12 февруари 2009 г., Deko Marty Belgium (C-339/07, EU:C:2009:83), от 10 септември 2009 г., German Graphics Graphische Maschinen (C-292/08, EU:C:2009:544) и от 19 април 2012 г., F-Tex (C-213/10, EU:C:2012:215). Вж. също доклада на М. Виргос и Е. Шмит за Конвенцията относно производството по несъстоятелност от 3 май 1996 г., документ на Съвета № 6500/1/96 REV1 DRS 8 (CFC), т. 77, който може да се намери в Moss, G., Fletcher, I. F. et Isaacs, S. The EC Regulation on Insolvency proceedings. A Commentary and Annotated Guide. Second Edition. Oxford University Press, 2009, p. 381 sq.

24 Регламент (ЕО) № 593/2008 на Европейския парламент и на Съвета от 17 юни 2008 г. относно приложимото право към договорни задължения (Рим I) (ОВ L 177, 2008 г., стр. 6).

25 Регламент (ЕО) № 864/2007 на Европейския парламент и на Съвета от 11 юли 2007 година относно приложимото право към извъндоговорни задължения (Рим II) (ОВ L 199, 2007 г., стр. 40).

26 Един момент от историята на приемането на Регламента „Рим II“ обаче показва, че въпросът е обмислян. Предложена (но неприета) редакция на член 10 (озаглавен „Павлов иск“) предвижда, че „[у]словията и последиците на облигационно правоотношение, при което кредиторът може да оспори сключен от длъжника договор с трето лице, застрашаващ удовлетворяването на кредитора [изпълнението на вземането], се определят от приложимото право към съществуващото облигационно правоотношение между кредитора и длъжника“. Вж. документ на генералния секретариат на Съвета до Комитета по гражданско право („Рим II“) (предишен документ № 10231/99 JUSTCIV 112) 11982/99 JUSTCIV 150 от 9 декември 1999 г.

1. Вече изключени основания за компетентност

48. Съдът е уточнил, че иск, сходен по своите основни характеристики с разглеждания в настоящото производство²⁷, не може да попада в обхвата на основанията за изключителна или специална компетентност при дела относно вещни права върху недвижим имот²⁸, относно изпълнение на съдебни решения²⁹, относно временни мерки³⁰ и относно непозволено увреждане³¹.

49. В решение Reichert I³² Съдът приема, че Павловият иск по френското гражданско право не попада в обхвата на изключителната компетентност относно вещни права върху недвижим имот. В този случай семейство Reichert, с местоживеене в Германия, даряват на своя син недвижим имот във Франция. Кредиторът им, Dresdner Bank, оспорва тази сделка пред френски съд.

50. Съдът пояснява, че изключителната компетентност по вещни искове „не обхваща всички искове относно вещни права върху недвижим имот, а само тези, които [...] са насочени към определянето на площта, състоянието, собствеността или владението на недвижим имот или към установяване на наличието на други вещни права върху него, както и към осигуряване на защита на носителите на тези права за произтичащите от правото им правомощия“. В този случай искът не е такъв, тъй като „намира основанията си в правото на вземане, облигационно право на кредитора спрямо длъжника, и има за цел да защити евентуалното право на кредитора да се удовлетвори от имуществото на длъжника. Последницата от уважаването на този иск е недействителност само по отношение на кредитора на увреждащото го разпоредително действие, извършено от длъжника“. Освен това „разглеждането на такъв иск [...] не изисква фактически преценки, нито прилагане на правилата и обичая на мястото по местонахождението на вещта, които да обосновават предоставянето на компетентност на съда на държавата, в която се намира имотът“³³. Накрая Съдът отбелязва, че за тази констатация е без значение фактът, че националните правила за вписването на правата върху недвижими имоти в публичен регистър може да налагат извършването на действия в държавата, в която се намира имотът³⁴.

51. Скоро след това в решение Reichert II³⁵ Съдът добавя, че същият Павлов иск не е искане нито за временна мярка, нито за изпълнение на съдебно решение. Той не се отнася и до непозволено увреждане, деликт или квазиделикт.

52. Съдът пояснява, че първо, разглежданият иск не може да се отъждестви с искане за временна или обезпечителна мярка, и второ, „макар [...] да защитава интересите на кредитора [...] с оглед на последващо принудително изпълнение на задължението, той няма за цел да издейства решение по спор, свързан с „прилагането на сила, принуда или мерки за отнемане на движимо или недвижимо имущество, за да се гарантира реалното изпълнение на съдебните решения и автентичните актове“³⁶. Трето, Съдът посочва и че не може да се приложи основанията за компетентност при непозволено увреждане, тъй като целта на Павловия иск „е

27 Запитващата юрисдикция посочва тази съдебна практика и отбелязва, че Павловият иск по полското право се различава от този по френското право, който е обсъждан по делата, посочени в настоящия раздел на заключението (бележки под линия 32 и 35). Всъщност, както вече отбелязах в точки 36—41, сред вариантите на Павловия иск вероятно няма и два, за които подробните процесуални и материалноправни изисквания да не са различни. Също толкова вярно е обаче, че по своите общи характеристики, посочени по-специално в точка 35 по-горе, двата режима са доста сходни.

28 Член 16, параграф 1 от Брюкселската конвенция (понастоящем член 24, параграф 1 от Регламент № 1215/2012).

29 Член 16, параграф 5 от Брюкселската конвенция (понастоящем член 24, параграф 5 от Регламент № 1215/2012).

30 Член 24 от Брюкселската конвенция (понастоящем член 35 от Регламент № 1215/2012).

31 Член 5, параграф 3 от Брюкселската конвенция (понастоящем член 7, точка 2 от Регламент № 1215/2012).

32 Решение от 10 януари 1990 г., Reichert и Kockler (C-115/88, EU:C:1990:3).

33 Решение от 10 януари 1990 г., Reichert и Kockler (C-115/88, EU:C:1990:3, т. 11 и 12).

34 Решение от 10 януари 1990 г., Reichert и Kockler (C-115/88, EU:C:1990:3, т. 13).

35 Решение от 26 март 1992 г., Reichert и Kockler (C-261/90, EU:C:1992:149).

36 Решение от 26 март 1992 г., Reichert и Kockler (C-261/90, EU:C:1992:149, т. 35, а също и т. 27 и 28).

не длъжникът да бъде осъден да поправи вредите, които е причинил на своя кредитор с противоправните си действия, а по отношение на кредитора да бъдат заличени последиците от извършеното от неговия длъжник разпоредително действие. Искът се насочва не само срещу длъжника, но и срещу този, в полза на когото е извършено разпоредителното действие и който не е страна по правоотношението между кредитора и неговия длъжник, включително — в случаите на безвъзмездно разпореждане — когато това трето лице не е било недоброръчно³⁷.

53. В тези две решения Съдът разглежда приложимостта на всички мислими основания за специална или изключителна компетентност в контекста на Павлов иск, с изключение на едно — отнасящото се до делата, свързани с договор. По настоящото дело става дума именно за потенциалната приложимост на това основание за компетентност, която ще разгледам в следващия раздел.

2. Настоящото дело — „свързано с договор“?

54. Съгласно постоянната съдебна практика „понятието „дела, свързани с договор“ трябва да се тълкува самостоятелно, за да се осигури еднаквото му прилагане във всички държави членки“³⁸. В решение *Handte*, на което се позовава запитващата юрисдикция, както и в свързаната с него съдебна практика Съдът пояснява, че прилагането на това основание за компетентност изисква наличието на „правно задължение, което е поето доброволно от едно лице към друго“³⁹ и на което се основава искът на ищеца, но същевременно не изисква сключването на договор⁴⁰. С други думи, възможността за прилагане на това правило за компетентност почива на *основанието на иска*⁴¹, а не на идентичността на страните⁴². Идентифицирането на задължение обаче е абсолютно необходимо, „като се има предвид, че съдебната компетентност [...] е установена в зависимост от мястото, където задължението, което е в основата на иска, е изпълнено или е трябвало да бъде изпълнено“⁴³.

55. Според някои с решения *Reichert* Съдът вече е изключил *имплицитно* възможността основанието за компетентност, отнасящо се до делата, свързани с договор, да се прилага по отношение на френския Павлов иск. В този смисъл генералният адвокат *Gulmann* отбелязва в заключението си по дело *Reichert II*, че „вероятно няма да е нито правилно, нито целесъобразно да се приеме, че отменителният иск е договорен по естеството си. Това е така дори когато искът на кредитора срещу длъжника има [...] договорно основание и дори когато чрез оспорената

37 Решение от 26 март 1992 г., *Reichert* и *Kockler* (C-261/90, EU:C:1992:149, т. 19).

38 Например наскоро постановеното решение от 7 март 2018 г., *flightright* и др. (C-274/16, C-447/16 и C-448/16, EU:C:2018:160, т. 58).

39 Решение от 17 юни 1992 г., *Handte & Co* (C-26/91, EU:C:1992:268, т. 15). Както личи от точка 17 от това решение, при обсъжданите по делото верижни международни договори за стоки „договорните задължения на страните могат да са различни по различните договори, поради което правата по договора на последващия приобретател срещу неговия непосредствен праводател не са непременно еднакви със задълженията на производителя в правоотношението му с първия купувач“. Вж. също решения от 17 септември 2002 г., *Tasconi* (C-334/00, EU:C:2002:499, т. 22) и от 21 януари 2016 г., *ERGO Insurance* и *Gjensidige Baltic* (C-359/14 и C-475/14, EU:C:2016:40, т. 44).

40 Решение от 7 март 2018 г., *flightright* и др. (C-274/16, C-447/16 и C-448/16, EU:C:2018:160, т. 58—60 и цитираната съдебна практика).

41 Решение от 7 март 2018 г., *flightright* и др. (C-274/16, C-447/16 и C-448/16, EU:C:2018:160, т. 61 и цитираната съдебна практика). За по-различен поглед вж. също решения от 13 март 2014 г., *Brogssitter* (C-548/12, EU:C:2014:148, т. 24 и 25) и от 14 юли 2016 г., *Granarolo* (C-196/15, EU:C:2016:559, т. 21).

42 За разлика от правилото за компетентност по дела във връзка с потребителски договори съгласно член 18, параграф 1 от Регламент № 1215/2012, което важи единствено за страните по договора — решение от 25 януари 2018 г., *Schrems* (C-498/16, EU:C:2018:37, т. 43—45).

43 Решение от 17 септември 2002 г., *Tasconi* (C-334/00, EU:C:2002:499, т. 22).

сделка се прехвърля имущество“⁴⁴. Подобна идея изразява генералният адвокат Ruiz-Jarabo Colomer в заключението си по дело *Deko Marty Belgium*, когато коментира, че „[в]ъпреки че не е посочено изрично, от [решение *Reichert I*] следва, че компетентни са съдилищата в държавата по местожителството на ответника“⁴⁵. Част от доктрината също застъпва подобно мнение⁴⁶.

56. Това обаче не променя факта, че Съдът никога не е изключвал изрично приложимостта на основанието за компетентност, отнасящо се до делата, свързани с договор. Практическата причина за това е, че в конкретния контекст на двете решения *Reichert* запитващата юрисдикция не поставя този въпрос. В настоящия случай обаче изрично е отправен въпрос относно това основание за компетентност.

57. Вярно е, разбира се, че в повечето случаи соченото за увреждащо действие (сделката между длъжника и приобретателя) най-вероятно ще е от договорно естество. Често и съответното право, което кредиторът се стреми да защити чрез Павловия иск, също ще произтича от договор.

58. Може да се каже, че подобна хипотеза е налице в настоящия случай, въпреки че не е напълно ясно дали ищецът е платил дълговете на COLISEUM вследствие на договорните си задължения, вследствие на свои законоустановени задължения (поради предвидената в закона солидарна отговорност) или пък вследствие на комбинация от двете.

59. Дори обаче да се предположи, че и двете релевантни в настоящия случай правоотношения (между ищеца и COLISEUM и между COLISEUM и ответника) са договорни по естеството си, достатъчно основание ли е това, за да се заключи, че разглежданият Павлов иск попада в обхвата на основанието за компетентност при „дела, свързани с договор“?

60. Ответникът, полското и швейцарското правителство, както и Комисията са на мнение, че разглежданият в главното производство Павлов иск не попада в приложното поле на член 7, точка 1, буква а) от Регламент № 1215/2012.

61. Съгласен съм с предложения от тези встъпили страни извод, макар и по различни от техните съображения.

62. Ако се допусне, че е приложимо основанието за компетентност, отнасящо се до делата, свързани с договор, веднага възниква въпросът кой от двата потенциално меродавни договора следва да се счита за релевантен. С кой от двата договора всъщност би бил свързан Павловият иск?

63. Теоретично са възможни три варианта.

64. Първо, може да се приеме, че Павловият иск е свързан с най-ранния във времето договор — договорът между ищеца (като кредитор) и COLISEUM (като длъжник). Логиката, свързваща Павловия иск с този договор, би могла да се търси в обезпечаването на определени права и задължения, произтичащи от този първи договор, а именно връщането на сумата, съответстваща на дълга на COLISEUM. Тогава компетентността по вторичния иск (Павловият иск) би трябвало да следва компетентността по първия договор⁴⁷.

44 Заключение на генералния адвокат Gulmann по дело *Reichert II* (C-261/90, EU:C:1992:78, стр. I-2164).

45 Заключение на генералния адвокат Ruiz-Jarabo Colomer по дело *Deko Marty Belgium* (C-339/07, EU:C:2008:575, т. 32).

46 *Ansel*, B. De la loi applicable à une donation attaquée par la voie de l'action paulienne. — *Revue critique de droit international privé*, 1992, p. 714, pt. 12. Същото мнение поддържа *Forner Delaguna*, J. The Actio Pauliana under the ECJ — a critical look on *Reichert II*. — *Gemeinsame Prinzipien des Europäischen Privatrechts*, 2003, p. 291—301.

47 Кое в известен смисъл съответства на подхода, предложен по отношение на приложимото право в посочения по-горе проект за член 10 от Регламента „Рим II“ (бележка под линия 26 по-горе).

65. Дори ако се остави настрана въпросът възможен ли е изобщо подобен подход съгласно съответното национално право и какво точно е правоотношението между ищеца и COLISEUM от гледна точка на националното право⁴⁸, факт е, че такава връзка е твърде слаба и далечна. Прехвърлянето на имота в полза на трето лице просто има твърде малко общо с първия, тоест първоначалния договор. Тълкуването на понятието „дела, свързани с договор“, в толкова широк смисъл би било в противоречие с логиката на това специално основание за компетентност. Освен това то би означавало, че всички последващи правни действия на някоя от страните по първоначалния договор винаги ще може да се окажат „свързани с договор“, тъй като по тази логика намаляването на активите на която и да е от страните по договора винаги ще е свързано с първоначалния договор.

66. Второ, може да изглежда по-подходящо Павловият иск да се свърже с по-късния договор — този, който е сключен между COLISEUM и ответника и за който се твърди, че уврежда ищеца. Това донякъде би било по-логично: Павловият иск има за цел да се преодолее една от последиците на втория договор — разпореждането с активите, предмет на по-късния договор.

67. Този втори подход обаче също е проблематичен. Крайната цел на ищеца е не да изиска обявяването на по-късния договор за недействителен или дори нищожен, а да защити правата си. По принцип е без значение дали тези права ще бъдат защитени чрез продажбата на активите, до които се отнася по-късният договор, или по друг начин, например като приобретателят плати на ищеца „или [като] му посочи достатъчно за удовлетворяването му имущество на длъжника [в случая COLISEUM]“⁴⁹. С други думи, подобен Павлов иск не е свързан и с нито едно от специфичните и конкретни задължения, произтичащи от по-късния договор. Оказва се, че единственият общ елемент между двете правни действия е определянето на известна парична сума.

68. Във всеки случай следва още да се добави и подчертае, че и двата представени по-горе подхода не отговарят на изискването да е налице „правно задължение, което е поето доброволно от едно лице към друго“⁵⁰, тоест от ответника към ищеца. Макар практиката на Съда да не изисква да е налице идентичност на страните по делото и по съответния договор, изглежда трудно да се приеме, че само по себе си предявяването на Павлов иск създава материалноправна връзка между ищеца и ответника, произтичаща например от някаква форма на законна суброгация въз основа на определено действие на COLISEUM (като първоначален длъжник на ищеца)⁵¹.

69. Трето, вероятно би могло също така да се поддържа — подобно на предложеното от генералния адвокат Sharpston по дело Ergo Insurance⁵² в контекста на регресен иск на застраховател срещу друг застраховател (които нямат договор помежду си, но всеки от тях има договор с лицето, причинило пътнотранспортното произшествие) — че важното е да са налице договорни задължения, с които да е свързан съответният иск и без които съответният ищец не би имал правно основание да го предяви. Така не би било необходимо да се избира единият от двата договора. От тази гледна точка, доколкото Павловият иск във всички случаи се намира „в орбитата“ на даден договор, образуваното по него дело става свързано с договор, без да е необходимо да се конкретизира с кой договор.

48 Точка 58 по-горе.

49 Съгласно член 533 от Гражданския кодекс (цитиран по-горе в точка 15 от настоящото заключение).

50 По-горе (бележка под линия 39).

51 Което би било в разрез например с решения от 7 март 2018 г., *flightright* и др. (C-274/16, C-447/16 и C-448/16, EU:C:2018:160) и от 20 юли 2017 г., *MMA IARD SA* (C-340/16, EU:C:2017:576).

52 Заключение на генералния адвокат Sharpston по съединени дела *ERGO Insurance* и *Gjensidige Baltic* (C-359/14 и C-475/14, EU:C:2015:630, т. 57—62).

70. Въпреки че този подход би могъл да е прагматичен в специфичния контекст на застраховането, в който действително всички заинтересовани в крайна сметка ще са свързани помежду си чрез мрежа от договори, в настоящия случай едва ли би било приемливо отношенията да се разглеждат като „договорни“, без да се посочи кой договор позволява такова заключение. Това е така не само защото подобен отговор би се основавал на редица съмнителни предположения, но и по чисто прагматични съображения: за да се приложи член 7, точка 1, буква а) от Регламент № 1215/2012, е необходимо да се установи съответното място на изпълнение. Двата договора, меродавни в настоящия случай, имат различен предмет и самостоятелно определени места на изпълнение.

71. В обобщение, *в този конкретен случай* не изглежда възможно въз основа на единия или на другия от договорите между ищеца и COLISEUM и между COLISEUM и ответника да се направи извод, че е приложимо основанието за компетентност, отнасящо се до делата, свързани с договор.

72. По тези съображения първото ми междинно заключение е, че член 7, точка 1, буква а) от Регламент (ЕС) № 1215/2012 трябва да се тълкува в смисъл, че съдържащото се в тази разпоредба понятие „дела, свързани с договор“, не обхваща делата по иск като разглеждания в главното производство, който се предявява срещу установен в държава членка купувач с цел да се обяви за недействителен договор за продажба на недвижим имот с местонахождение в друга държава членка, поради това че уврежда кредиторите на продавача.

V. Какво представлява Павловият иск за целите на международната компетентност?

73. С течение на времето в посочената по-горе съдебна практика⁵³ Съдът изключва Павловият иск от обхвата на различни основания за компетентност: непозволено увреждане/деликт, временни мерки, изпълнение на съдебни решения и изключителна компетентност по дела, които имат за предмет вещни права върху недвижим имот. В предходния раздел на това заключение предложих в контекста на настоящото дело да се изключи и основанието за компетентност, отнасящо се до делата, свързани с договор.

74. Съдебният минимализъм е добродетел. Въпреки това, както и при много други добри неща, предпоставката за запазването на това качество е умереността. След години „съдебна игра на народна топка“, която произвежда (съвсем разбираемо, като се има предвид точната формулировка на задаваните преюдициални въпроси) все *отрицателни* отговори и едно след друго елиминира различни основания за компетентност, и освен ако не искаме и занапред да продължим да разглеждаме по този начин останалите основания за компетентност (въпреки че кръгът на разумно мислимите възможности вече е доста стеснен), може би е дошло времето да се дадат и някои *положителни* насоки: не само какво не е Павлов иск, но и какво може да бъде в контекста на въпроса за международната компетентност.

75. Този подход е препоръчителен и поради две допълнителни съображения. Първо, след като анализирах повечето разумно мислими основания за специална (и изключителна) компетентност, вече ясно се оформя принципно обяснение защо по отношение на Павлов иск като предявения в главното производство следва да е приложимо общото основание за компетентност по член 4, параграф 1 от Регламент № 1215/2012 (раздел 1). Второ, независимо от потенциалните практически трудности, които такова заключение може да породи по конкретно дело, но които според мен не могат да променят дадения принципен отговор, дебатите по този тип проблеми все пак биха могли да са стимул за потенциални бъдещи законодателни обсъждания на равнището на Съюза (раздел 2).

⁵³ Точки 48—53 от настоящото заключение.

1. Хамелеонската изменчивост на Павловия иск

76. Накратко казано, принципната причина, поради която Павловият иск от типа на разглеждания в главното производство не пасва в нито една (специална или изключителна) категория на Регламент № 1215/2012, е хамелеонската му изменчивост. Отделните основания за специална компетентност, особено отнасящите се до договорите и непозволеното увреждане/деликта, по същество *са (отнапред) базирани на защитаваното материално право*. За разлика от това Павловият иск от типа на разглеждания в главното производство, а видимо и във варианта му в редица други държави членки, *не защитава (отнапред) определено материално право*, а позволява да се оспори всяко *правно действие*, не само договор, което уврежда кредитора.

77. Твърде вероятно е на практика Павловият иск често да е свързан по един или друг начин с договор. Това обаче не означава непременно, че винаги ще е налице такава връзка. Всъщност е възможна двойна диференциация. Първо, материалното право, което брани кредиторът, може да е от друго естество: може да произтича от закона или да представлява право на обезщетение за причинени вреди или въз основа на законоустановено задължение. Второ, и вероятно по-важно, самото сочено за увреждащо действие на длъжника, което се оспорва, може да има извъндоговорен характер. То може да е деликт/непозволено увреждане. Може и да е друго едностранно правно действие, извършено с цел увреждане на кредиторите.

78. Конкретно в настоящия случай изглежда, че Павловият иск от типа на описания в акта за преюдициално запитване има широко приложно поле. Съгласно член 527 и сл. от полския Граждански кодекс този иск осигурява правна защита срещу *всякакви* увреждащи кредиторите правни *действия* на длъжника. Както всъщност подчерта полското правителство в съдебното заседание, тази формулировка показва, че кредиторите могат да защитават правата си чрез този иск, независимо дали сочените за увреждащи действия са от договорно или извъндоговорно естество⁵⁴.

79. Освен ако и докато не бъде предявен, този иск няма конкретно договорно или друго съдържание. Образно казано, Павлов иск като разглеждания в главното производство може като хамелеон да се изменя в зависимост от вида на оспорваните правни действия. Преди хамелеонът да влезе в съприкосновение със съответната среда, по принцип е невъзможно да се каже какъв цвят ще приеме. Тази уникална способност обаче е пречка за квалифицирането му съгласно Регламент № 1215/2012, който изисква този цвят да е отнапред известен и предвидим, за да може да се приложат специалните основания за компетентност.

80. Явно този проблем вече се е проявявал в контекста на постепенното изключване през годините на отделните основания от страна на Съда, което накратко означава, че този вид иск просто не може да бъде квалифициран абстрактно, общо и предварително, за да попадне в обхвата на абстрактно основание за компетентност. Макар че естествено приложимостта на тези основания е изключвана по отношение на конкретни национални форми на Павловия иск, изключването им има значение и в по-общ план, на равнището на принципния отговор.

81. Може би в това отношение е необходимо да се направят две допълнителни забележки. Първо, що се отнася до основанието за компетентност при непозволено увреждане⁵⁵, върно е, че увреждащият характер на прехвърлянето на имуществото значително приближава Павловия иск до областта на деликтното право. Би могло да се твърди, че независимо какво точно правно действие на длъжника се оспорва, Павловият иск винаги може да се разбира като вид деликтен иск: по същество за вид измама⁵⁶.

⁵⁴ Вж. точки 12—15 от настоящото заключение.

⁵⁵ Решение от 26 март 1992 г., Reichert и Kockler (C-261/90, EU:C:1992:149).

⁵⁶ Коего го връща отново към корените му в различните форми на *fraus* в римското право (т. 30 по-горе).

82. При все това, независимо от причините, поради които Съдът вече е изключил това основание за компетентност в решение *Reichert II*⁵⁷, категоризирането на Павловия иск като винаги деликтен пак ще създава двойк проблем: концептуален и практически. От концептуална гледна точка възможната приложимост на посоченото основание към широко разбран (хамелеонски изменчив) Павлов иск поражда почти същите проблеми, както и прилагането на основанието за компетентност, отнасящо се до делата, свързани с договор⁵⁸. От практическа гледна точка отъждествяването във всички случаи на Павловия иск с деликтен иск би довело до определянето на още едно място на компетентност в хипотезата на член 7, точка 2 от Регламент № 1215/2012, потенциално различно от това по член 7, точка 1 и/или член 4, параграф 1.

83. Второ, в същото решение Съдът изключва и приложимостта на основанието за компетентност, отнасящо се до временните мерки⁵⁹. Може да се твърди обаче, че Павловият иск учредява своеобразно обезпечение върху имота, предмет на извършеното с намерение за увреждане разпоредително действие, до удовлетворяването на кредитора. От тази гледна точка функцията му е сходна.

84. Предвид материалноправните изисквания, свързани с временните мерки, често националните закони обуславят допускането на тези мерки от изискването за *fumus boni iuris* (вероятната основателност на иска, на което в системата на общото право (*common law*) приблизително съответства понятието „good arguable case“ — добре обосновано, защитимо искане) и *periculum in mora* (опасността междувременно да стане твърде трудно да се осъществи правото на ищеца)⁶⁰. Подобни изисквания са въведени и на равнището на Съюза⁶¹.

85. Ето защо, като се има предвид сходството на функциите на Павловия иск, от една страна, и на обезпечителните мерки, от друга, може да се поддържа, че критерии, подобни на *fumus boni iuris* и *periculum in mora*, биха могли да се използват и в контекста на Павловия иск. Това би изместило международната компетентност в полза на ищеца, ако искът се явява вероятно основателен и има данни за намерение така да се организира увреждащото прехвърляне на имущество, че за ищеца да е трудно да се защити по съдебен ред (чрез избор на приобретател с местоживееене в държава членка, която не е свързана по друг начин с предходното правоотношение между длъжника и кредитора).

86. Колкото и да е привлекателен този подход, той не е съобразен с факта, че Павловият иск не слага началото на производство, което да осигурява само привременна защита без решение по същество (каквото ще се постановява в различно производство)⁶². Всъщност е тъкмо обратното: Павловият иск цели и (когато бъде уважен) води до постановяване на самостоятелно решение по същество. Фактическото обезпечение, което се създава вследствие на иска, е именно търсеният от кредитора резултат по същество. Следователно по принцип (в зависимост от съответните национални правила) той осигурява пълноценна искова защита, за която не е подходящо прилагането на по-леки изисквания за степента на доказване, за каквито може да се смятат *fumus boni iuris* и *periculum in mora*.

57 Решение от 26 март 1992 г., *Reichert и Kockler* (C-261/90, EU:C:1992:149, т. 19).

58 Разгледана по-горе в точки 57—72 от настоящото заключение.

59 Решение от 26 март 1992 г., *Reichert и Kockler* (C-261/90, EU:C:1992:149, т. 35). Понастоящем правилото относно компетентността при обезпечителни мерки е предвидено в член 35 от Регламент № 1215/2012.

60 *Calvo Caravaca, A.-L. et Carrascosa Gonzalez, J.* Litigación internacional en la Unión Europea I, Competencia judicial y validez de resoluciones en materia civil y mercantil en la Unión Europea. Comentario al Reglamento Bruselas I Bis. Cizur Menor (Navarra): Editorial Aranzadi, 2017, p. 535.

61 Вж. например решения от 9 ноември 1995 г., *Atlanta Fruchthandels-gesellschaft и др. (I)* (C-465/93, EU:C:1995:369, т. 32) и от 17 юли 1997 г., *Krüger* (C-334/95, EU:C:1997:378, т. 44).

62 Това намира отражение и в определените от Съда две главни условия за прилагането на посоченото основание за компетентност — вж. по-специално решение от 17 ноември 1998 г., *Van Uden* (C-391/95, EU:C:1998:543, т. 37 и 40).

87. В обобщение, уникалният характер на Павловия иск, който дори при анализ на по-абстрактно равнище не оправдава възобновяване на обсъжданията за приложимостта на вече изключените от Съда основания за компетентност, води до второто ми междинно заключение — че компетентният съд по иск като разглеждания в главното производство трябва да се определя в съответствие с член 4, параграф 1 от Регламент № 1215/2012.

2. Потенциални трудности при прилагането на общото правило

88. Приложено към фактите по главното производство, общото правило по член 4, параграф 1 от Регламент № 1215/2012 действително ще доведе до компетентност на испанските съдилища по иска на ищеца. Както подробно беше обсъдено в съдебното заседание, това решение може да изглежда непрактично, като се има предвид, че и ищецът, и COLISEUM са със седалище в Полша, а и други обстоятелства също свързват делото с тази държава членка (мястото на изпълнение на инвестиционния проект, местонахождението на недвижимия имот, сключването на договора за продажба на този имот). „Само“ седалището на ответника се намира в Испания.

89. Освен това, както припомня запитващата юрисдикция, кредиторът може да се окаже принуден да предяви Павлов иск не само срещу първия приобретател (в случая ответникът), но и евентуално срещу следващите приобретатели на спорния имот. Ако компетентността се определя от местоживеенето на ответника, кредиторът ще трябва да предявява други искове пред съдилищата на (евентуално) няколко държави членки. Това може да изисква да се направят несъразмерни разходи и така в резултат от правилата за компетентността увреждащата кредитора сделка би се стабилизираща.

90. Затова може да се твърди, че целта за добро правораздаване, която, както личи от съображение 16 от Регламент № 1215/2012, е общата причина за прилагането на специални основания за компетентност, би следвало да наложи изместване на компетентността към Полша, тъй като е налице по-тясна връзка между тази държава членка и спора по главното производство.

91. Този довод не е убедителен.

92. Първо, когато не са изпълнени условията за прилагане на специалните основания за компетентност, приложимо е общото правило и неговата приложимост не може да се преодолее просто с изтъкване на посочената в съображение на Регламента цел на въвеждането на специални основания за компетентност.

93. Второ, именно местоживеенето на ответника е *ключовият* критерий за привръзка за целите на прилагането на Регламент № 1215/2012. Следователно фактът, че „само“ местоживеенето на ответника се намира в държавата членка А, докато всички други обстоятелства свързват делото с държавата членка Б, не води до учредяване на компетентност за държавата членка Б, ако не може да се приложи нито едно от основанията за специална или изключителна компетентност. Освен това (имплицитно омаловажаващото) твърдение, че „само“ местоживеенето на ответника се намира в Испания, не е съобразено с факта, че знанието на ответника за твърдяното намерение на COLISEUM да увреди кредитора си е обстоятелство, което ще трябва да се установява и което за целите на доказването може да бъде свързано с Испания.

94. Трето, признаването на специална компетентност заради фактите по конкретния случай (освен че би било в разрез с правилата за компетентността съгласно Регламент № 1215/2012) на практика би означавало да *се презумира* знанието на приобретателя (в случая ответникът) за намерението за увреждане. Решаването на въпроса за компетентността по този начин фактически би дало изпреварваща оценка за основателност на Павловия иск в неговата цялост. Същевременно въпросът дали е знание и изпълнени ли са другите условия за основателност на Павловия иск, е част от преценката на делото по същество.

95. В систематично отношение това на практика би означавало (без да вземам каквото и да било отношение към фактите по настоящото дело), че за целите на определянето на компетентния съд ще е налице „презумпция за недобросъвестност“, която ще дава възможност ответникът да бъде призован пред съда по местоживеенето на ищеца. Това няма да е проблем, ако Павловият иск е основателен. Но ако не е? Ако дори е предявен злонамерено? Тук отново изпъква логическата грешка в това схващане, което на практика би означавало преценката по същество да предхожда определянето на компетентността.

96. Четвърто, колкото и да е изкушаващо да се търсят доводи в полза на ищите, които предявяват иска си при обстоятелства, подобни на разглежданите по настоящото дело, такъв подход изглежда напълно необоснован в случаите, в които различни фактически обстоятелства свързват делото с няколко държави членки. Какво ще стане, ако чешко дружество е инвеститор по проект за строителство в Словакия с изпълнител полско дружество и последното се разпореди с недвижим имот, намиращ се в Австрия, като го прехвърли на германско дружество?

97. С други думи, трябва да се търси *принципен* отговор, който да се прилага до голяма степен независимо от фактическите обстоятелства по всеки отделен случай. Макар изцяло да признавам и приветствам привлекателната гъвкавост на правила като *forum (non) conveniens*, които позволяват изключения с оглед на обстоятелствата по конкретното дело, факт е, че системата и логиката на Брюкселската конвенция и Брюкселските регламенти определено почиват на други схващания⁶³. По разбираеми причини в многообразното правно пространство, съставено от 28 правни системи, всъщност са необходими разумно предвидими отнапред и затова може би понякога не особено гъвкави правила и по-малко последващи обяснения (най-вече защо някой съд смята, че е компетентен), силно зависещи от редица фактически обстоятелства.

98. Като цяло при сега действащото право на Съюза Павловият иск изглежда е един от редките примери, в които прилагането на общото правило е единствената възможност, и също толкова рядко потвърждение на факта, че „[...] няма очевидна причина да се приеме, че винаги, нито даже че често би трябвало да съществува алтернатива на компетентността на съдилищата по местоживеенето на ответника“⁶⁴.

63 В този контекст вж. решение от 1 март 2005 г., *Owusu* (C-281/02, EU:C:2005:120, т. 37—46). За по-широко обсъждане на въпроса вж. *Briggs*, A. Some Points of Friction between English and Brussels Convention Jurisdiction. — In: Andenas, M. et Jacobs, F. (eds.). *European Community Law in the English Courts*, Clarendon Press, Oxford, 1998, p. 278—279; *Briggs*, A. The Conflict of Laws. 3. ed., Oxford University Press, Oxford, 2013, p. 52—54; *Dickinson*, A. Legal Certainty and the Brussels Convention — Too Much of a Good Thing? — In: De Vareilles-Sommières, P. (ed.). *Forum Shopping in the European Judicial Area*, Hart Publishing, Oxford and Portland, 2007, p. 115 sq.; *Fentiman*, R. Foreign Law and the Forum Conveniens. — In: Nafziger, J. et Symeonides, S. (eds.). *Law and Justice in a Multistate World, Essays in Honor of Arthur T. von Mehren*, Transnational Publishers Inc, Ardsley, New York, 2002, p. 291.

64 *Göranson*, U. Actio pauliana outside bankruptcy and the Brussels Convention. — In: Sumampouw, M. et al. (eds.). *Law and Reality: Essays on National and International Procedural Law in Honour of Cornelis Carel Albert Voskuil*, T.M.C Asser Instituut, The Hague, 1992, p. 97.

V. Заключение

99. По изложените съображения предлагам на Съда да отговори на въпросите на Sąd Okręgowy w Szczecinie (Окръжен съд Шчечин, Полша), както следва:

„Член 7, точка 1, буква а) от Регламент (ЕС) № 1215/2012 на Европейския парламент и на Съвета от 12 декември 2012 година относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела трябва да се тълкува в смисъл, че съдържащото се в тази разпоредба понятие „дела, свързани с договор“, не обхваща делата по иск като разглеждания в главното производство, който се предявява срещу установен в държава членка купувач с цел да се обяви за недействителен договор за продажба на недвижим имот с местонахождение в друга държава членка, поради това че уврежда кредиторите на продавача.

Компетентният по такъв иск съд трябва да се определи в съответствие с член 4, параграф 1 от Регламент № 1215/2012“.